

Początki szkolnictwa - *The rise of educational system*

Początki szkolnictwa w Koniuszowej trudne są do dokładnego zbadania. Zasoby archiwum w Grybowie uległy poważnym zniszczeniom. Podobny los spotkał archiwum szkolne, które strawił pożar w latach pięćdziesiątych XXw. – spaleniu uległa kancelaria szkoły. Bardzo nieliczne, często nadpalone, pozostałości dokumentacji szkolnej udało się odnaleźć podczas rozbiórki drewnianej szkoły w 2002 roku. Dlatego najważniejszym dokumentem, na podstawie którego można określić historię oświaty w Koniuszowej, jest zachowana kronika szkoły, założona i prowadzona przez kierownika Tomasza Zwolińskiego.

Kiedy obejmował to stanowisko w 1957 roku, chciał również zbadać początki szkolnictwa w Koniuszowej. Pisze o tym tak:

Pierwsze kroki skierowałem do Apolonii Buchowiczowej, najstarszej mieszkanki Koniuszowej, która mimo swych 97-miu lat, daleko sięgała pamięcią. Opowiadała, że jako dwunastoletnia dziewczynka musiała pracować na roli dworskiej. Opowiadała o stosunkach panujących za czasów „pańskich” (...) W Koniuszowej wówczas szkoły nie było. Naukę czytania i pisania prowadził organista w Mogilnie, ale tylko w miesiącach zimowych (...) mało dzieci korzystało z tej nauki, bo w zimie trudno było chodzić boso do Mogilna, a ciepłe okrycie i obuwie, mało które dziecko posiadało¹.

Wspomnienia Apolonii Buchowiczowej spisane przez Tomasza Zwolińskiego na temat początków szkolnictwa znajdują potwierdzenie w badaniach naukowych. Już w roku 1513 wymieniona jest w dokumentach szkoła przy parafii w Mogilnie. Nauka w tego typu placówkach często prowadzona była wówczas przez organistów, tylko w okresie zimowym. Na utrzymanie szkoły gospodarze wpłacali pieniądze lub przekazywali płody rolne (np. żyto, owies).² Z uwagi na biedę panującą wśród koniuszowskich gospodarzy oraz brak aspiracji edukacyjnych wskaźnik analfabetyzmu w XIX w. był bardzo wysoki.

¹ *Kronika Szkoły Podstawowej w Koniuszowej* – cz.1.

² B.Kumor, *Szkolnictwo w Sądecczyźnie w okresie przedrozbiorowym*, „Rocznik Sądecki”, t.8, 1967.